

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in ravno tako pri „*lanical*“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat
Za večje črke po prostoru.

SOČA

Glasiloslovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo pod naslovom: Uredništvo oziroma upravništvo v Paternolljevi tiskarni v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Slovenci pred našimi sodnijami.

(Nadaljevanje.)

„Če priča ne zna sodnijskega jezika, se mora preslišati brez tolmača le tedaj, kadar sta njegovoga jezika dovolj zmožna toliko preiskovalni sodnik, kolikor tudi zapisnikar; ako treba, ima se priložiti spisom tudi zapisnika poverjen prevod v sodnijski jezik.“

V drugih slučajih se ima preslišavati pred poklicanim tolmačem, in se morajo deti povedbe v zapisnik toliko v jeziku, v katerem je bila preslišana priča, kolikor tudi v prevodu. Tolmač se more ob enem rabiti tudi kot zapisnikar.“

Ta §. previdi sledeče slučaje:

- Priča, katera se ima preslišati, ne govori sodnijskega jezika;
- Preiskovalni sodnik, in ob enem tudi zapisnikar sta zmožna jezika, katerega govori priča;
- Priča govori jezik, ki ni sodnijski jezik, in katerega ne razume niti preiskovalni sodnik, niti zapisnikar.

Za slučaj a in b, če namreč priča ne govori sodnijskega jezika in če sta preiskovalni sodnik in zapisnikar zmožna jezika priče, je postava dovolila, da se more priča preslišati brez tolmača, ukazala pa je, da se ima zapisnik pisati v jeziku, katerega govori priča. (Drugače bi bila brez pomena in celo neumnna določba §. 163 odd. I, kder govori o prevodu zapisnika v sodnijski jezik.) Za slučaj c pa, v katerem je ali sam preiskovalni sodnik ali pa sam zapisnikar zmožen jezika priče, mora se brezpogojno rabiti prisežni tolmač, in ta more tudi služiti kot zapisnikar.

Ta §. 163 (in prej §. 123 starega postopnika) ne pozna slučajja, da bi se smela katera priča brez tolmača preslišati v jeziku, katerega ne razume ali preiskovalni sodnik ali (kar skoraj ni mogoče misliti) pa zapisnikar.

Nagib, katerega je postavodajec imel, ko je v postavo vzel rečeno določbo, je, ker je hotel, naj se v zapisnike jemlje le to, kar in kakor je priča povedala; kajti on nij hotel, da bi sodnik naslanjal svojo odgovornost na zapisnikarje, ki so v časih prav malo izurjeni in večidel nezanesljivi, ampak da bi naslanjal to odgovornost na priseženega tolmača. To je posebno razvideti tudi iz razločka mej določbami §. 163 odd. I

novoga in §. 123 odd. I starega kazenskega postopnika, kajti stari postopnik je odločno zapovedal, naj se iz zapisnikov pisanih v ne sodnijskem jeziku napravijo poverjeni prevodi v sodnijski jezik, nov kazenski postopnik pa določuje le, naj se napravi tak prevod, če je potreben. Ta razlika določeb pa izvira iz tega, ker so zapisniki napravljeni po stari postavi, bili popolnoma dokazujoči, zapisniki pisani pa po novi postavi imajo bolj le nalog sodnika informirati. (Glej določbe §§. 242 odd. II, 251 novega, in 225 odd. I, 241 starega kaz. post., iz katerih se razvidi, da so bili nekdanji zapisniki, nepogojno dokazujoči, dan danes pa le pogojno, kajti nekdanji so se smeli prečitavati v končni obranavi tudi, ako je sam predsednik hotel, dan danes pa ne, če tožitelj ali zatožec tega ne zahteva.)

Glede na §. 162 se naše sodnije dajo razdeliti v take, I. kder je sodnijski jezik tudi jezik ljudstva; II., v take, kder ljudstvo drug jezik govori, pa sodnik in zapisnikar njegovo besedo razumeta (a in b gori izpeljano razpravo); in III. kder ali sodnik ali pa zapisnikar jezika preslišanega ništa zmožna (c gori izpeljano interpretacije.)

Sodnija prve vrste je popolnoma italijanska okrajna sodnija v Cervinjanu; sodnije druge vrste so popolnoma slovenske okrajne sodnije v Tolminu, v Ajdovščini, v Komnu, v Sežani, v Kunalu, v Cerknem, in v Boycu, ako so tija namestjeni Slovenci kot preiskovalni sodniki; mestno pooblaščenca okrajna sodnija v Gorici, okrajne sodnije v Korminu, v Gradščem, v Teržiču (Monfalcone) pa soglede Italijanov prve vrste, glede Slovencev pa sodnije druge vrste, ako slučajno zna preiskovalni sodnik jezik izprašanega, ako ne, pa so vse te do zdaj omenjene sodnije one tretje vrste; drugi vrsti bi prištevali tudi kazenski odtok ces. kral. okrožne sodnije v Gorici, kder zna preiskovalni sodnik jezik izprašanev in to samo tedaj, če zna tudi zapisnikar slovensko, k tretji vrsti pa bi glede Slovencev nepogojno prištevali oni del kazenske okrožne sodnije, kder preiskovalni sodnik nij popolnoma nič zmožen slovenskega jezika.

V stanu smo glede na postavo izreči, da na Goriškem legalno postopajo sodnije samo proti Italijanom. Nasproti Slovincem pa in preslišancem neitalijanske narodnosti se popolnoma nespotavno postopa: ako zna priča samo slovensko, zahteva postava, naj se zapisnik piše vsakako v slovenskem jeziku, ako pa je preslišanec

Nemec in sodnijski jezik nij nemški, postava, vendar zahteva, naj se zapisnik piše v nemškem jeziku. To je za slučaj, ako znata preiskovalni sodnik in zapisnikar jezik izprašanega. — Ako pa ali sodnik ali zapisnikar ne zna jezika, katerega govori izprašani, tedaj se mora rabiti pri preiskovanji prisežni tolmač.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Podgore 8. jul. (Izv. dop.) Pretekli teden smo imeli tudi pri nas novo občinsko volitve in bile so kolikor toliko zanimive, če prav, v ne posebno dobrem pomenu. Volitev III. skupščine se je predpoludne prav redno vršila — a popoludne je prišel vrag znanega, prvega liberalca se zovečega gospoda „nunea“ iz Sv. Mavra in iz reda je nastal nered, iz mirne volitve: — volitveni prepir. Tako nedostojno obnašati, hudobno posmehovati se in zagrizono ugovarjati — vsega tega bi se pač ne moglo pričakovati od duhovnika, kateri bi moral pred vsem drugim svoje strasti brzdati. Zato ga je pa tudi volitvena komisija spodobno oštela in malo je manjkalo, da bi mu ne bila posilnega „posa“ podpisala.

Mej drugim je n. pr. spodbijal volitveno pravico g. oskrbnika Fonzarja za njegovo gosposko, ker nij imel pooblastila pri sobi. Gospod vikar iz St. Mavra je vedel prav dobro, da ima g. Fonzarji splošno pooblastilo od vojvode Blaccas-a — a on je hotel samo nagajati in dražiti in to tem več, ker nij hotel nihče za njegove kandidate glasovati. Gosp. nuncijev svak in tovariši so dobili menda po kakih štiri ali pet glasov, so tedaj maloslavno propali. Gospod „nadvobodnjak“ jo je po tem takim zastonj v Podgoro prikuril, zastonj je žolč potil, zastonj barve spreminjal, zastonj smešne ugovore v zapisnik narekaval; moral je z dolgim nosom domov, a stavim da ga tudi ta skušnjava ne bo spametila.

Zdaj pa moram se volitveno komisijo okrišpati. Poslovala je večidel po nemško in po italijansko. To ne gre nikakor v slovenski županiji in je tudi zaradi tega neprevidno, ker vzbuja v priprostem volilec marsikak sum, kedar ne razume, kaj komisija govori. Zapisnik se je pisal v nemškem jeziku; to tudi nij prav, volitev občinskega starešinstva je važen in ob enem

LISTEK.

Čenčarije iz Gorice.

Sv. Mohora dan.

Prav imate, gospod urednik! „Našim fantom je vroče in nijnajo lastnosti noviškega dopisnika.“ Kedo Vam pa tudi bode sedaj pisal v tej vročini in še celo za Vas — razupit list? Ali nij bolje sedeti pri studenem pivu, ali, če tega nij, pri hladni studenčnici, katere pa v Gorici žaliboga malo imamo? Ne, ne, ko sem sem majhen bil, ko sem v kraški vasi iz rujave mezlane kratke hlačice nosil in ko sem mislil, da zunaj Krasa nij življenja . . . pa kedo Vam bo o teh srečnih letih pisal? Vsaj poznate zgodovino lepega, strašno lepega Arijostovega konja, ki je imel poleg vseh lepih lastnostij malo napako, da je bil — mrtev. Pa pri nas, na Krasu, ne veljajo konji na pol toliko ne, kolikor našj potrpeljivi osli, tisti osli namreč, ki so v klanecu na vrh privezani, in ki se rede od kraškega — kamenja. Kako sem bil ginjen te dni, ko sem zopet tu v zeleni Gorici takega kraškega osla zagledal, ki kljubovaje vsej nezimerni vročini ostal je pred takajšnjo krčmo tako, kakor bi ga bil svoje mlade dni v klanec mej kamenje privezal, da bi si kako zeleno bilko utrgal. Srečni osel! Pa so tudi za to — ti kraški osli: oni so filozofi stare Diogenove šole. Še sedaj se spominjam svojega starega domačega osla, kateri nij občutil udarcev, ali kar je še bolj heroično, nij jih hotel občutiti. A imel je lepo sedlo, in to je bilo krivo, da je bil jako priljubljen meni in —

neki tržaški gospe. Dobra Tržačanka vseč mi je bila, ne za to, ker je bila lepa — imela je črne oči, črne lase, gladek teint, čvrste in bele zobe, majhne nožice i. t. d., i. t. d. — zaradi svoje lepote in krasote mi nij tolike priljubljena bila, kakor zaradi tega, da je rada imela — mojega osla. Vsak večer ga je zajezdila in veselje je bilo, tepsti po oslu, ki se vendar nij hotel ganiti. Še sedaj mi doné po glavi njene nežne besede, (katerih pa tedaj nijsem dobro razumel!) s kojimi je vselej pri takih prilikah mojega osla ogovarjala: „Dragi moj osliček, misli si, da si Shakespearov osel, in da sedi na tebi Titania.“ Ah Titania! Kde so cvetice iz minole pomladi? Le osli so neumrjoči. Ah, zakaj nijsem več na Krasu? Ne poznal bi, ali, pametneje rečeno, poznati ne bi hotel tiste vročine, vsled katere ne more, človek ne živeti ne ureti, ne vedel bi, da smo toliko odvisni od živega srebra, ki se tako množni in vzdiguje v gorkomeru, kakor mi pojemljemo na svojem životu. Da, ako bil na Krasu ostal, videl bi vedno filozofe iz stoične šole in gledal bi s kraških sivih skal na — sinje morje. In telaj . . . nič tedaj . . . Heineja ne bi bil poznal, in ne vedel bi, kako lepe pesmi je on o severnem (nemškem) morji složil. Kedo rojen Slovencev bi se ne čudil temu dušnemu velikanu, ko je pel:

Und mit starker hand aus Norwegs waldern
Reiss' ich die höchste taune,
Und tauche sie ein
In des Aetnas glühenden schlund und mit soleher
Feuergetränkten riesenfeder
Schreib' ich an die dunkle himmelsdecke
„Agnes, ich liebe dich!“ —
Da, taka je, jaz čenčam o kraških oslih, o lepi

tržaški gospe, o Heineju, o vsem, samo iz Gorice ne pripovedujem nič. A mislim, da mi ne boste v greh šteli, gospod urednik, živo srebro se je nenavadno vzdignilo, vročina me je tako prišla, da sam ne vem, kaj pisem. Prav imate! „Našim fantom je vroče in nijnajo lastnosti noviškega dopisnika.“ Parce!

V Gorici bi še lepše bilo, ako bi po sredi in ne na zahodni strani mesta tekla Soča (NB: reka Soča) in ako bi ne imeli toliko — muzike. Dolgo let sem uže v Gorici, tako dobre letine za slabo in dobro godbo še nijsem doživel. Jaz ne vem, kam pojdem s to muziko. Zgodaj vstanem, zamaknem se v Heineja in Mirza Schaffy-a — a čitati ju ne morem, sosedova hči uže sedi pri glasoviru in se uči različne „skale“ in „accorde.“ Dekle, pridno dekle se uči, a igra tako nerodno; ne, tega ne morem poslušati, bolje da gledam skoz okno in opazujem renške zidarje, ki vsak s kosom črnega kruha korakajo v svoji nebeški zadovoljnosti tija, kder je treba še hišo postaviti, da se bode tuja gospoda v dolzih zimskih večerih kratkočasila in kder bode stoprv post-Gorica avstrijska Nizza, ali kakor neki italijanski pisatelj v ne dolgo na svitlo prisli knjigi pravi „italijanska Nizza“.

Skoz okno gledam in na ulici je živahno postalo. Za boga, ali ne vidiš vsega zarujavelega italijanskega sina, ki na hrbtu orglice nosi. Baš pred mojim oknom se vstavi in „in mia mano affin tu sei!“ začne tako lomiti, da me ušesa bole. Da bi h. . . !

Vsaka poštena duša ho-li ob tacih vročih dnovih v pivarne; studeno pivo je ob pasjih dnovih kaj prijetna pijača, a glej je, harpenistenje ena za drugo se vrste. No, da bi bile uže lepe, človek bi jim odpustil,

prav ljudstveni akt: če se ta ne piše v domačem jeziku, kaj se pa bo? Sploh bi jaz prav nujno priporočal našemu županstvu, naj nikar ne zaostaja za drugimi in naj se vendar enkrat resno loti slovenskega uradovanja.

Iz Črnič 9. julija (Izv. dop.) V predzadnji "Soči" sem čital dopis iz Sela; a moja resnicoljubnost mi ne privoli molčati, da njega kovač nij v Selu, ampak v Črničah.* Ne zamerite mi gosp. dopisnik, da vam morda vse po vrsti ne odgovorim, ker nimam ravno zadnjega ista "Soče" pred očmi. Da si v čast štejete, ako vas dopisnik v 25 št. "Soče" fevdalca imenuje, to me nič ne briga, bodite uže Pilatuz ali Kajfež, le to vam odgovorjam, da beseda fevdalca nijma še domovine v Črničah, ker nijsmo še tako daleč prišli, da bi sami od sebe kaj takega razumeli, ampak to vam je vaš pomagatelj iz srede sveta (ena vas blizu Črnič) nekaj razodel. "Kdo nosi obče bremena, kakor za cerkev, šolo, poti i. t. d. Ali so tu enaki deli? Boste sedaj radi molčali, ko vam resnice govorim" tako ste pisali v zadnji "Soči". Breme za cerkev nosimo vsi enako veliko, poti popravljajo reveži več primerno, kakor bogatini in ako bi jih tudi ne, saj to je gotovo, da kedor več poti rabi in poškočuje, mora jih tudi več popravljati. O šoli pa molčite, ker leta 1871, ko so se nove šolske postave tudi na Goriškem vpeljale, bil je ugoden čas se oglašiti ter zahtevati, da te postave imajo povsod veljavo, le v Črničah ne, kder nočemo bogatini plačevati revežem poduka. Dalje pišete "mi nijsmo še trdili, da smo plačali kaj za ubogega," spodej pa pravite, da ste plačali vi sami uže letos več ko 30 for. za bolnišnico, ko en ubogi še 2 for. nij plačal. Kako pa pravite, da plačujete za uboge? Kaj tako znate logiko? Kam stavite pa miloščino revežev, od kar ste jo konfiscirali? Hočete li, da bi vam kdo drugi še davek plačal? Kdor vziva, tisti naj plača in ako vam nij po volji, odstopite vžitak; bomo uže mi plačevali davek in njemu primeren povisek.

Ad rem. Ne mislite zarad teh neveljavnih uzrokov, da imate več pravice v pašniku. Poglejmo v zemljiščne bukve, kdo je vknjižen (intabuliran) na naš pašnik? Občina Črniče ima pravico vžitka in lastnine tega pašnika, tako je tam pisano in nijso imenovani posamezni gospodarji, zato so tudi vživali brez vseh ovir uže od starih časov vsi brez razločka ta pašnik, kakor so li mogli. Vi pa mislite, da ko se je naša občina vknjižila na naš pašnik, je tedajni pisar spodej naredil še sledečo opazko: Pravico v pašniku imajo vsi, r. l. d. takrat, ko bodo nekateri sedaj še v temni večnosti spijočeli po letu 1870 več bogatini postali, kateri bodo po tem vso pravico zadobili s tem pašnikom storiti to ali uno, kar bo njih sveta volja." Nij pa tam imenovan noben posestnik, kakor občina, tako imajo tudi vsi enako pravico, ako le pod to občino spadajo. Ali vi g. dop. kot velik posestnik in še g. H. in g. L. boste delitev pašnika v enake dele ovirali, ko na naši strani je 80 sosedov, ki so pogodbo podpisali, da naši pašniki se ne smejo drugače deliti, kakor v enake dele, na vaši strani jih je pa le 15? O ti sveta-hotel sem reči-prokleta trojica! Kaj zarad vas 15 nijsmo edini, kedaj so bili še v državnem zboru vsi edini, pa vendar večina premaga vselej.

O starešinstvu opomnim le to, da želimo da bi mu bilo geslo "Quod bonum, faustum, felix fortunatumque sit" Za sedaj vam le rečem "Videant consules"! Ker pri nastopu drugega starešinstva bomo vašo delatnost in finančno stanje tako pregledali, da bo volens

*) Se jako motite.

Ured.

a tako grdo spačeni obrazi... ne, pivo ne more biti dobro. Toliko godbe se nam ponuja na vsaki stopinji, v krčmarskih vrtih in dvoriščih, po kavanah in javnih cestah, da je prenavadna in da si pokvarimo še mali okus, katerega imamo. A godba ima posebno lastnost, ona je vendar le umetelnost. Boccaccio ima novello, katere zadržaj smem ponavljati, ne boječ se, da pridem v kako španjski inkviziciji podobno preiskavo, kakoršna se je godila pred ne dolgim časom na naši gimnaziji. V Soči se sme marsikaj povedati in nij se bati semi-niškkih vohunov, ki so tudi podvrženi Ovidijevemu izreku:

"Nitimur in vetitum semper cupimusque negata." Boccaccio namreč pripoveduje, da je imel (v 14. stoletju!) krščenik za prijatelja nekakovega žida, in da ta krščenik nij imel bolj goreče želje, nego kako bi spreobrnil tega trdovratnega žida. Noč in dan v molitvi in delu je mislil samo na to. Dolgo časa o tem žid nij hotel ničesar vedeti, naposled se je vendar v pomirnejše svoje pobožnega prijatelja v Rim podal, da bi tam krščenstvo pri viru spoznal. Teško je prijatelj pričakoval dohod—šest dolgih mesecev je čakal, in na posled pride žid—srečen, krščen, spreobrnjen. "Jeli mogoče!" zavpije krščenik dohajajočemu. Pokrščeni žid pa odgovori: Ako vkljub strašnemu življenju, katero sem našel v Rimu (v 14. stoletju!), krščanska vera svetlo ukazuje in največo oblast ima, mora vendar ta krščanska vera prava biti. Taka je z tudi godbo! Če vkljub vsem napačnostim, ki se z njo godè, nas vendar povzdiguje in vzvišuje, mora vendar na njej nekaj biti,

volens izraz pesnika: "Una salus victis, nullam sperare salutem" voljaven postal.

Ako se oglašite še kaj, navedite bolj temeljitih uzrokov in ne pozabite od nosa do ust, kaj pišete.

Cosinus.

Iz Nabrežine 12. julija (Petraarea — Slovenska slovnica v italijanskem jeziku od l. 1811—Požar.) Eden največjih pesnikov vsega sveta, prav velik in v poeziji, spopolnovatelj muzikalne italijanščine, mož, ki je se svojo ogromno učenostjo uplival ne samo na Italijo; ampa tudi na druge narode svojih časov — Fr. Petraarea je umrl v noči 18. julija 1374, torej ravno sedaj 500 let. Zato napravijo Italijani svojemu imenitnemu rojaku sijajne svečanosti. Tudi drugi narodi se ga bodo spomnili. Ali pa tudi mi Slovenci? Pravično bi bilo; kajti eden najimenitnejših slavjanskih pesnikov, naš Prešeren, se je, kar se tiče pesniške manire, po njem izobraževal. Studiral ga je, zakaj čutil se je z njim sorodnega po duhu. Koliko časti pa imamo mi Slovenci od tega pesnika, to ve vsak. Samo iz tega je torej jasno, da bi ne smeli tudi mi zaostati. Saj je še celo Dante po svoje postavil sijajin spominček svojemu mojstru Virgiliju, Titan Dante:

"O degli altri poeti onore e lume,
Vagliami il lungo studio e l' grande amore
Ohe m' han fatto cercar lo tuo volume,
Tu se' lo mio maestro e l' mio autore,
In se' solo colui, da cui io tolsi
Lo bello stillo, che m' ha fatto onore."

Tedaj vse kaže, da bi se imeli udeležiti tudi Slovenci teh spominskih dnij na čast italijanskemu prvaku, slavnemu mojstru našega Preširna, temu priljubljenemu tovarišu modric ("che le muse allatar più che altro mai"), temu velikemu modrišanu, tej imenitni zvezdi, ki bo zmirom sijala na jasnem nebu vsečlovečanske literature. Tista neumna i smešna narodska izključarica (tisti napihneni i homerskega smeha vredni ogrski nacionalizem), ki je uže toliko škodil, zginjuje tudi mej nami; torej pokažemo lahko tudi mi sedaj, da smo svetljani. Kedor pripozna tudi drugih ljudij zasluge, ta kaže ravno s tem, da je v resnici omikan, da je zmožen čutiti je. Pisatelj teh vrstic ki je tudi o Dan-tejevej petstoletnici življenje tega pesnika popisal, prinese prihodnji obširen popis Petrarkovega delovanja s pripombami, i bo tako na tihem, daleč od mestnega šundra, praznoval v mislih imenitno petstoletico, počesčevaje s tim posrednje tudi spomin Preširna, tega pesnika kneza.—Tukaj mi je prišla v drugo stara knjiga*) v roke, znamenita osobito zato, ker kaže, kako drugače so Tržačanje slovenščino nekedaj častili, da ne povdarim, kako ubogo malo jo sedaj. Knjigi je naslov: "Saggio grammaticale italiano-cragnolino, composto da V. Franul de Weissenthurn, dottore di legge" i posvečena: "A Sua Eccellenza il Signore F. Ser. Principe di Porzia, conte di Ortenburg, signore ereditario di Prem e Senožeča etc. **" On govori tukaj v

*) Tej knjigi, ki je uže zelo redka, je lastnica gospodičina Alojzija Tance iz Nabrežine.

**) Ta knez je živel navadno na Premu in v Senožečah, bil je filosof in pisatelj; mi sami imamo nekoliko njegovih spisov v rokah, ljubil je posebno kmeški stan in je bil njega do brotnik, zarad tega pa se je navadno mej kmeti radoval in dostokrat je Senožečce povabil na kosilo. Enkrat povabi v senožeški grad vse bolj imenitne Senožečce; ti v grad prišedši vidijo kako se purani vrtijo na ogajišču in nekteri iz mej njih rečejo: ali jih bomo jedli! — Knez to sliši in da hitro napraviti žganecv, zelja in drugih kmetjskih jedil, da pa tudi poklicati nekoliko beračev v grad. Pri knezevi mizi so se servirali žganci, revežem pa purani. Lahko je misliti, kako so bili raznenadjeni in pozvani magnatje, ko puranov nij bilo na mizo.—Takah pri vvedek je vse

svoje knjigi od l. 1811 (čujte!) od: "antichissimo popolo Slavo (ne: Schiavo!); nadalje: "La lingua cragnolina (intendasi: slovena! Dop.) è uno de' più soavi ed espressivi dialetti Illirici!" (A voi, signori progressisti che mangiate la venuta degli Slavi! Dopisnik) Konečno še pisatelj: "Noi (Triestini. Bravo, Franul! Dop.)... che appartenghiamo alla discendenza Slava... che viviamo in una città, il cui contado ha per dominante la sola lingua Cragnolina... non conviene a noi forse d' applicarsi allo studio d' una lingua, la cui congizione ci si rende altrettanto utile, che necessaria?" Ète.... A o tem zadovoljajte si za danes z navnim slovenskim refranom: "Drugi pot kaj več! — Ravno ko to pišem, začne biti plat zvona. Zelò nevsečen kres je pri Nabrežini. Zagorel je obraser svet na kraji, tako imenovanem: "Za vodico". Memohrumčči hlapon ognjenosec je bil zapalil grmitje pa drevje. Skoda je precejšnja; a da nijso hitro prihiteli Nabrežinci, bila je gotovo še veliko večja. Zeleznično upravnstvo bo dobro storilo, ako privoščè še vrhu odškodnine tudi kaj nagrade pridnim gasiteljem. Zdravstvujte!—

S Krasa dne 13. julija 1874. (Izv. dop.) Ponehali so za nekoliko hudi vinarji—poslovili so se od nas dežja in toče polni oblaki—in sv. Jurja zvonik v Komnu oddahnil se je lahko strelnega udara. Tudi pastirčku iz Velikega dola, ki ga je toča do krvi ranila na roko ter ga žugala celo ubiti dokler nij zaupil: Božek moj, božek moj, kakor pravi Glasov dopisnik — začelila se je rana in še spominja se ne paglavček čudeža.— Nastali so pasji dnovi. V potu svojega obraza, po besedah svetega pisma, prestane bore ratar cele dnove na hudo pripekajočem solcu nevsniljeno s koso mahaje—po ovenelih poljskih cveticah, kakor po komaj razcvetelih—prava podoba smrti s koso, da i jez nevkretnež nekoliko poetično govorim. Tudi pred nekoliko dnovi še zelena pšenica na ravnem polji, ki sem tolikrat vanjo zrl, ko je o večernej sapi težko klasje pripogibala—predočevaje mepi opazovalcu mirne morske valove — prišla je v plen pridnim ženjicam.

Ta prekrasna — čuda tvorna narava! V revni in stiski, ki tako nemilo gospodari v revni koči pridnega Kraševca uže toliko let vsled elementarnih razposajenostij, oziviš mu srčni up—in glej v večernem mraku domov se vračujoče kosce in ženjice—trpine—opazuj je se zabavljajoče, bereš jim na obrazu zadovoljnost, ki je zastoj iščeš pri bogatašu meščanu živčemu v izobilji vseh posvetnih blagodarcev, ki ga domov prisedšega čaka miza obložena s tečnimi po najnovejši kuhinjski knjigi napravljenimi jedmi pa z domačimi in nostranskimi vini, reveže morebiti doma čaká jok, če nijso najeti k bogatemu sosedu, kateri je, da je k pridnejšemu delu spodbudi, tudi se štruklji postreže. Ali čudno, čuj mladino peti pesem:

Razpodite se megljice,
Pojte drobne tičice,
Da bo sijalo svitlo solnčice
Na moje drobno srčice.

Slišiš otožne glasove—oni, ki je peva, jih ne občuti in vendar so njegovi—so narodni. Morebiti da je tudi on občuti ali zdijo se mu prenavadni—drugače ne more biti: Bog je dal, bog je vzel, to je njegova beseda.

Kaj pa tebi muzin sin?

Saj si je pel tudi Ti pri nedolžnih ovčicah in

polno o tem knezu-filosofu.—Naj še omenimo da je knez imel sledečo geslo. "Deus felicitas, homo miseria". — Svoje uradnike je sam nadzoval, kmetje so navadno na avnost k njemu apellirali in dostikrat se je zgodilo, da je uradnike zarad kake krivice storjene kmetem po gradu s korobačom pogajal. To je bila sumarična justitia. Ured.

ona je umetelnost in stoprv tedaj pogine, kedar krščanska ljubezen. A v Gorici imamo tudi prijetno godbo —vojaško godbo; in kedo je rad ne hodil poslušat v Catarinijev ali pa v mestni vrt. So vè, da hodim najraje v mestni, javni vrt; prvič nij treba nič plačati; drugič mi nij treba slabega piva požirati in tretjič neizmerna paša — za oči. Moj prijatelj je ves zaseden na ta mestni vrt. Zakaj? Slovenec je ta moj prijatelj, in vendar vendar nij zvest Dežmanovemu načelu, da bi samo Slovenke ljubil. Ta spaka gleda jako rad črno — oko in kodrolaso — Furlanko. Kolikokrat sem mu to očital, a vse zastoj, in kar je še najžalostnejše, njegova bolezen—in ljubezen je bolezen—je epidemična, polastila se je več mojih znancev, tako da imamo mej Slovenci popolnem furlanomanijo. Kaj bo iz tega? Ali peša vera ali narodna stvar? Vera peša! — Kako pa je to mogoče, saj je baš italijanski narod najboljše krščansk? A Gorica je svet na malem, tu imamo mnogovrstne ljudi, imamo tudi židnje, ki so, kakor znane, skoro naj lepše ženske na svetu. Moj prijatelj, mladi prijatelj, kateremu še jedva mah pod nosom raste, zaljubil se je smrtno v—židnjo, in kar je še večja nesreča, ona tudi v njega. Kateri Slovenec in katoličan—kar je vse eno — mu bode odpustil? Molimo za njega, poročè pobožna Danica. Jaz pa pravim, molimo zato, da se še več Slovencev zaljubi v židnje, ker mogoče je vendar, da se katera teh, kakor Boccaccijev žid, spreobrne in potem bomo imeli neizmerne zasluge pred božjim obličjem. Nebesa se paž veselè bolje nad eno spreobrnjenko, kakor nad deyet in deyet desetimi pravičnimi. Naši

klerikalei skrbè ali bodo skrbeli se s v o j o t i s k a r n o, da se krščanska zavest bolje širi po svetu, mi pa s tem, da si židnje pridabljamo. Svrha je tedaj ena in ista, le sredstva so različna. Zatoraj ne obsodite nas, na zadnje bo vendar le en hlev. — Sedaj stoprv razumem ono muhasto napitnico, katero je napravil še bolj muhasti prijatelj v Vipavi na bodočo zvezo mej Slovenci in Italijankami. Mož je mislil s tem le svoj program bolje utelesiti, ker ima uže Italijanko, a na drugi strani nij vedel, da ima "noviški" dopisnik strašno dolga uha, kakor moj nekdanji kraški osel, in da je v tej napitnici slutil izdajo.

Ne smejajte se, da o tej napitnici govore v Gorici uže visoki možje in mislijo, kar "noviški" dopisnik. Sedel sem pred ne dolgim časom v tukajšnji pivarni in gospod, ki ima veliko besedo tukaj v Gorici, je prav resno o tej napitnici govoril in posebno slovenske učitelje dolžil. No, in kaj bi lahko nastalo iz tega? Pravda, ali kakor pravijo Hrvati, p a r n i c a. Imeli bi po tem v naravi strašno soparico, pri sodnji pa parnico. A kam sem zabrel? Vročè je in nij čuda tedaj, da so se vsled takè vročine tudi Sočinemu listkarju tako možjani pregrelji, kakor noviškem dopisniku. "Bescheldtheit ist auch eine tugend."—

Hellanicus.

jagnjetih tam na zeleni paši?! Tako zelo so ti dopadali— neka nepopisljiva zavest napolnila ti je srce už kot otroku in sedaj—po dolgem teku le spet vrnivsemu se domu kot „gospod“, kaj pa sedaj?

Tedaj trava pokošena, žito požeto in Kraševce ve. pri čem je. Sena ima malo, se žitom bi bil zadovoljen—lepo debelo zrno je. Trebalo bi prestane reve nekoliko zljajšati, a glej uže jih preži od vseh stranij obilo—in bilo mu je zruje prešteto, preden je je spravil pod streho. Radi slabih pridelkov lanskega leta nakopičeni dolg pri odertnikih, žitnih trgovecih pa zanemarjeni zastani davki in kaj ostane njemu trpinu? Le dolg in terpenje, zaupanje v Boga, nikakor pa v boljo prihodnost, kajti Kraševce okolo Komna, Pliskovice, Sute in tija do Trsta je 22. junija trta odrekla.

— Milo se ozira trpin iz Stanjela in okolice proti morju pričakovaje poblehnega dežja — ali glej 10 t. m. sive oblake, katere pripodi silni piš od Nanosa in kakor orehi debela toča razčesal je trto, odbiva grozde po vinogradih in okolo vasi, kder je bilo še upanje za dobro trgatav ter zljajšanje sitnih kmeta težkih okolščin. — Pa pustimo vreme—in omenimo nekoliko volitve, ki se vršijo skoro po vseh kraških občinah ta mesece. Udeležuje so tih kaj malo volilcev; slabo znamenje, ker kmet ne pozna še svojih pravic. Sicer bodi pa spomenjeno, da je deloma dobro pri sedanjih okolnostih, kajti neomikana masa da se podkupiti neverjetno lahko; kder so nahaja nekoliko pametnih mož, vredijo stvar uže tako, da je v prid občine, kakor se je ravno pri štanjelskih volitvah vršilo. Po družih občinah vtikajo kaj radi črni gardisti svoje nosove vmes, pri nas se tega nij godilo.

Rifenberško starešinstvo pa sv. Urh sprjaznila sta se letos posebno, in začelo je zadnje celo v družih občinah propagando delati za tega svetnika, — čeravno je v nebesih nekonečno srečen in ne potrebuje po navkih svete cerkve nobenega kadenja — pa de gustibus non est disputandum. Ali nekaj arogantnosti bi vendar moral opustiti to bogaboječo starešinstvo. Kako se predrzne sosednjim županijam nalagati, da proglasijo tako modrost? s pristavkom, da se nijma delati ta dan na posestvu pripadajočemu katastralnej občini rifenberški. Modrost Salomonova da, kajti znano je, da ljudje o praznikih — posebno če se ti zadnji z bobnenjem možnarjev praznujejo, — kakor pravi Glasov dopisnik o Rifenberških Urhovih velike pripravijo. Kmet ne more biti mireu, delati mu je greh. — tako je reklo starašinstvo in to je kakor vsaka oblast od Boga — čitati mu tudi ne dopada — tedaj začne piti in pokati, saj mu gospodnunci pri takih priložnostih lep vzgled ponujajo.

Tomoglavost je nekatere Kraševce spet nekaj stala. Ulačili so se namreč to zimo laški berači neke italijanske zavarovalne banke okolo njih, da so se zavarovali in veliko jih je šlo na limanice, kajti, kakor zadnja številka Soče poroča, bodo naj brže zavarovanja neveljavna. Poleg one toče iz zaloge „Jovis tonantis“ manjka ubogim ljudem še take!

Cestni odbor v Komnu spi. Čul sem od nekoga, da se je predlagalo v eni seji, naj bi zadnji naprosil 2000 goldinarjev posojila od državnega zbora Goriškej dovoljenih 30.000 goldinarjev, ali modri očetje zavrgli so ta nasvet z ugovorom, kde homo poslej denar dobili, da ga bomo povrnili, čeravno jim je dotični, ki je ta nasvet stavil, razjasnil, da stavi ta nasvet iz posebnega namena. Čul je od zanesljive osebe, da se ne bo ta svota naj brže nikedar od deležnikov zahtevala in ko bi cestni odbor 2000 gold. dobil, shranil bi je lahko, če je ne bisilno potreboval, bi se li nazaj zahteval, moral bi je povrniti, kakoršne je dobil, kakor znano brez vsakih obrestij; bi pa bili zbrisani od državnega zbora, kakor se misli, prišli bi potem kaj dobro in za potrebo porabljeni — ali vse zastonj. Vendar bi bil skoro skranji čas, da bi se cesta iz Stanjela v Komen naredila; kaj mislijo modri možje?

Kraševce.

Iz Ljubljane, 14. julija. (Izv. dop.) (Deželni predsednik. — Narodno društvo. — Zadruga. — Gospa Mošeta.)

Kmalu potem ko sem zadnjič moj list odposlal, se je raztrosila po Ljubljani novost, da je za deželnega predsednika za Kranjsko imenovan g. Buhoslav baron Widmann, vladni svetovalec pri namestnji v Brnu. S tem se je prestrigla vrsta kandidatur za deželno predsedništvo, katera jih je skoraj en ducent obsegla. Drugi dan se je po vradni „Laibacherici“ novost uresničila in začela se je kaj javno mnenje z gosp. Widmannom pečati. To imenovanje so vse stranke jako bludnokrvno sprejele, kajti za nepoznanega človeka je a priori se teško navdušerati. Da Slovenci vsih vrst s tem imenovanjem ne morejo zadovoljni biti, je naravno, kajti novi gospod še našega jezika ne pozna. Kako bo tak predsednik z našim ljudstvom občeval, to je človeku, ki ima le navadni razum, nerazumljivo; sicer pa današnja vlada misli—ako po njenem ravnanju sodimo, de je ljudstvo za uradnike in ne uradniki za ljudstvo ustvarjeno. Pa tudi nemški in nemškutarski birokrati nijso nič kaj prav zadovoljni z tem imenovanjem, ker so se pri tem oni stari prezrli, ki mislijo, da imajo več zaslug v vsakem obziru kot mladi tujec. Pravila slovenskega političnega „Narodnega društva“ so potrjena. Prvi korak se bode zdaj v tem oziru naredil z nabiro udov. Želeli bi bilo, da Slovenci iz vseh krajev Slovenije v mnogem številu k temu društvu pristopijo, ker bode tu središče vseh svobodomislečih Slovencev. Ko bo

de primerno število udov se oglasilo, se bode sklical občni zbor, kateri bo imel nalogo predsednika in odbornike voliti. Če sem prav poučen, so skoraj vsi glasi za to, da bi bil za predsednika državni poslanec gospod dr. Vošnjak, mož, ki je med današnjimi slov. politikami narmarivejši in delavnejši.

Ljubljanski domoljubi nameravajo vstanoviti tukaj zadrugo ali založnico. Skrajni čas je, da se tudi v glavnem mestu Slovenije denarni zavod napravi, kajti z materjalnim se tudi dušno stanje pobojša in obojega imamo Slovenci potrebo. A ne samo v Ljubljani tudi po drugih mestih in trgih Slovenije bi se morali enaki zavodi vstanoviti. Morda bode tukajšna zadruga pripomogla, da se bodo Slovenci te ideje bolje poprijeli in da se bodo zadruga bolje množile kot dozdej. „Exemplum trahunt.“

Neizmerna familijska nesreča je zadela gospod dr. Moše-ta, advokata v Ljubljani in podpredsednika „narodne tiskarne“. V petek večer je njegova ljubeznjiva soproga, kateri se je uže na obrazi bralo, da so vse lastnosti v njej zbrane, ki moza srečnega storč, zdrava v Bledu h večerji sela ter malo trenutkov kasneje dušo izdihnila. Se morite misliti položaj gospoda dohtarja, ki je v petek večer mudeč se v Ljubljani po opravih kar naenkrat telegrafično žalostno novico prijel, da mu je nemila smrt dvajsetletno drago soprogo za vselej pobrala. Truplo so v nedeljo iz Bleda v Ljubljano prepeljali in krasen spreved spričuje, da g. Mošejeve le v narodnih temuč v vseh krogih zelo preljubljena osoba.

Politični pregled.

Najvažnejši dogodki zadnjega časa so bile imenovanj novih namesnikov za Kranjsko, Primorsko in Bukovino, s kranjskim namestnikom Widmannom nijso ustavoverci kaj preveč zadovoljni, dasiravno je zet „sovitega ustavoverca Skene-ja in „Presse“ ga celo svari, naj ne koketuje preveč z velikani Slovenije. — Naj dela, kar hoče, na meh menda vendar ne bo še drl, vse druge ustavoverne muhe in muhe so pa Kranjci uže poskusili in se jim tedaj več hlače ne tresejo, če jim pošljejo celo Kollerja na vrat. — Allesani-ja novega namestnika v Bukovini ustavoverne novice najbolj hvalijo, češ, da je tako čist ustavoverec, kakor kristal. — O Pino-tu pa govore skoro vsi nemški listi, da je zmožen, prebrisan indelaven človek, da sicer obrača plašč po vetru, vendar pa je v Bukovini dokazal, da je zvest sedanji sistemi.

Tržaški italijanski listi tudi goriški „L' Isonzo“ pozdravljajo Pino-ta kot pravičnega moža in človeka, ki bi vsaj v materijalnem obrizu kaj storil za zanemarjeno Primorsko. —

Pino je bil kot glavar v Gorici pravičen obema narodnostima; ko je kandidiral za drž. zbor se je prepričal, da ga Slovenci sicer jako čislajo kot izvrstnega in pravičnega uradnika, da pa vendar ne morejo biti servilni nobeni vladi, toliko manj po ustavoverni. — Pino se je v Gorici v kratkem času naučil slovensčine in dostikrat županijam lastnoročno slovensko pisal; bil je tedaj pravičen, zraven pa tudi delalen in kolikokrat smo uže imeli priliko obžalovati, da nij več Pinota tukaj, kar menda nij poseben kompliment za sedanjega glavarja. — V Avstriji je uže tako, da uradnika hvalimo, če le stori svojo dolžnost; pa zakaj to? Ker jih je le malo takih, ki to storijo in o klerikalnem Ceschi-ju pa o našem Rechbach-u gotovo ne moremo kaj takega reči. Kolikor tedaj zamoremo pričakovati od sedanje vlade, moramo priznati, da je Pino-vo imenovanje eden najboljših korakov ministerstva.

Na Češkem zdaj časniki starih strašno zabavljajo čez mlade, tudi naši slovenski klerikalni listi stavijo paralelo mej česko in slovensko stranko mladih, pa so tako okorni, da pametnega človeka silijo na smeh. — Mej Čehi je samo diferencija zaradi aktivne ali neaktivne politike in Palacky je gotovo veči sovražnik klerikalcev in fanatičnih duhovnov, kakor pa naš Razlag. — Naši stari so bili od nekdanj servilni, vsakemu ministerstvu in nijso nikoli hoteli poprijeti se passive politike; njih opozicija je bila od nekdanj jako omejena. — Naši fanatiki nočejo protestanta, če je tudi najboljši rodoljub, v nobenem zastopu in pravijo, da protestant ne more biti Slovenec; vodja Staročehov pa je protestant. Kde je tedaj najmanjša paralela? — Pasji dnovi so in nij se čuditi, da se našim klerikalcem v glavi meša. Da bi bili naši klerikalci senca od Staročehov, po tem bi se kmalo razumeli, ampak

rimska politika ne more navdušiti nobenega trezno mislečega slovenskega rodoljuba. —

Srbski kongres se je sešel v Karlovcu in bode te dni volil metropolita, na kongresu ima narodno liberalna stanka večino.

V Gradcu je policija zasačila neko social-demokratsko zvezo mej delalci, mnogo načelnikov te zveze je policija zaprla in ker se je bilo bati nemirov od strani delalcev, je ukazala naj bode vse vojaštvo pripravljeno. — Naš in nemški cesar sta se večeraj sešla v Išli, denes je menda tudi srbski knez uže došel v Išli. — Kaj bo opravil, se ne more soditi in če se hoče verjeti ustavovernim listom, prav nič. —

Največ hrupa dela zdaj po celem svetu atentat na življenje Bismarka v Kissingen-u. Neki navaden delavec Kullman iz Magdeburga od katoliškega društva je predvečerajnom streljal na Bismarka, ko se je peljal v kopelj, krogla je zadela v roko in je kneza le malo ranila. Kullman-a so precej vjeli in zaprli in Bismark sam ga je šel preslišat v ječo. — Zaprli so tudi enega duhovnika iz Tirolskega, ker je na sumu, da je z Kullmannom v zvezi. Bismark je sedaj popolnem zdrav in bo zdaj le še ostreje postopal proti nemškim rimljakom.

V francoski skupčini bila je debata zaradi interpellacije Lucien Brun-a; pri glasovanju o dnevnem redu je vlada propala, vsled česar so se bili ministri odpovedali, a Mac Machon nij hotel sprejeti odpovedi. Drugi dan je Mac Machon postal skupčini posebno pismo, v katerem naglašja, da je njemu podeljena 7 letna oblast nepreklicana in da naj skupčina stori svojo dolžnost ter organizuje deželo. — V skupčini je bil stavljen predlog za razpuščenje, kateri se bo knezneje pretresoval. —

Ministerstvo bi rado ustavne predloge izročilo skupčini pa se boji, dokler nij zagotovljeno večina, katero si zdaj išče.

Na Španjskem se republikani pripravljajo na novo bitko z Karlisti.

Razne vesti.

(Na goriški gimnaziji) je razpisano eno mesto za klasično filologijo, drugo za nemški jezik in literaturo; išče se tudi supplet za klasično filologijo ali pa za slovenski jezik. To so menda po najnovejši uredbi izpraznena mesta. —

(Iz Rifenberka) došel nam je sicer dolg dopis, a ker omenja to stvar uže naš dopisnik s Krasa, naj posnamemo samo to. „Pri streljanju z možnarji na dan našega novega svetnika je bil tudi neki težak tako obstreljen, da ne bode ves mesec delati mogel.“

Naša čitalnica je tudi v Gospodu zaspala, kar je posebna zasluga bivšega čitaln. predsednika in sedanjega župana. Moreda bode naše starešinstvo zopet tako pametno, da bode v spomin čitalničnega pogina zopet nov praznik dekretiralo. Kako ime bodete neki dali? —

(Unione) zavarovalna banka je v Avstriji preporvedana tudi zato, ker je c. k. orar oslepila. Napravila je dozdej 800 pogodeb samo na Goriškem brez kolka; financa zdaj toži banko po avstrijskem poslanstvu v Rimu in če po tej poti ne dobi globe in davka, bo po tem še celo tožila zavarovance kot drugo stranko pogodbe. — V lepe zadrege pridejo tisti, ki tujim več zaupajo, nego domačim.

(Blagoslovljen ogenj) je upepelil necemu kmetu pod Sabotinom pri Gorici vse premoženje. Kmet je pšenico mlatil, mej tem začne grmeti i bliskati. Kmet hiti v hišo i po stari navadi zažge „žegnan“ ogenj preblizu zmlatene slame, veter popiha, slama se vname in v malih urah je bila cela hiša v ognju. — Kedar vendar se bodo naši kmetje iznebili bedaste in nevarne navade grom i točo se zvonjenjem i „žegnam“ odvrnati? Kmet je bil zavarovan pri „Unione“ (zvezi) in žali nas, da ne bo mogel najbrže zavezati italijanske zveze žepa, kateremu se je bil zaupal za vsako nesrečo po ognju. —

(Kmetijski tečaj za narodne učitelje.) Minister kmetijstva je dovolil 3000 fr., s katerimi se ima ustanoviti v Gorici kmetijski tečaj za narodne učitelje ob času šolskih počitnic. Podučevalo se bo v dveh oddelkih: na enem v italijanskem in v drugem v slovenskem jeziku. Poklicani bodo gg. učitelji z Goriškega, Istre in Dalmacije. Veseli nas, da se bo to podučevanje uresničilo, saj je prav narodni učitelj naj boljši pionir za povzdigo kmetijstva, katero moramo zboljšati, če nočemo doživeti, da oboža naše kmetjsko ljudstvo. Prav bi bilo, ko bi bili poklicani v Gorico

tudi učitelji s Kranjskega, ker tukaj bi imeli priliko učiti se sviloreje na c. k. svilorejskem poskuševališči in slišali bi kmetijski poduk v onem jeziku, v kakoršnjem ga bodo morali predavati šolski narodni mladini. To pa je skrb kranjske kmetijske družbe.

(Iz Senožec) se nam piše, da je znani večni župan in Costov rogovilež, Zelen, sijajno propal, namesto njega je izvoljen g. Jozef Piano za župana, kateri je zveden in liberalen mož.

(Petrarkova slavnost) bude v Goriškem gledišču v soboto 18. t. m.; komitè je povabil k tej slavnosti, ki bude obstala v koncertu z govornim, godbo, petjem in igro, tudi vse zборе čitalnic na Goriškem. Škoda le, da je prevroče.

(Majgotržec, g. Wokulat) nam piše, da on nij nikoli proti nobenemu čez slovenski jezik zabavljaj, ali celo slovensko literaturo smešil in ljudi odsvetoval, da naj ne kupijo slovenskih knjig. Ker gosp. Wokulat zastavlja častno besedo, mi prav radi ta popravek sl. občinstvu naznanjamo.

Repate zvezde.

(Sp. J. Berbuč.)

Uže od nekdanj se repate zvezde ali—kakor se jim pri nas navadno pravi—zvezde z metlo kot izvanredne prikazni na nebu nevednežem povod za prerokovanje vojske, kuge, lakoti in drugih nesreč. Kaj je uzrok, da se vsakokrat ta brezpotrebni strah ljudstva polasti, ko se repate zvezde na nebu prikažejo, in da se na stotine let na površji obdrži, ako ravno nij mogoče nobene opravilnega uzroka za to najti?—

Prvič je oni strah uzročila skrb za bližnjo ali daljno prihodnost, upanje sreče, bojazen pred nesrečo, in radovednost. Vsak človek bi rad videl v prihodnosti in vedel, kaj mu bude prinesla. Vse sicer dobro, da nij nobeno človeško oko tako vstvarjeno, da bi prodrlo zagrinjalo bodočnosti; vè, da je vse prerokovanje o njegovih sreči bedarija; u upanje, da bude v prihodnosti srečnejši, in strah pred nesrečo ga tako daleč pripeljeta, da postane ona bedarija vera, katero mu je teško iz srca izriti. Ako se pa enkrat pripeti, kar je prav lahko, da se njegova prejšnja domišlija v bodočnosti uredniči, potem ga ne ozdravi od njegove krivovero niti bog niti hudič. Poglejmo le v vsakdanje življenje in se bomo koj prepričali, da je istina. Ako gre kedo v mesto po opravkih in sreča na priliko nar. prej „stara babo“, potem si kaj misli: „Danes bodem slabe moje opravke opravil.“ Ali nij to smešno? Kaj ima „stara babo“ pri tvojih opravkih opraviti? Nij to naravno, da moreš včasih babo, včasih moža srečati, kder babe in možki prebivajo? A radovednost, kako budeš tvoje reči opravil, upanje in strah te prizenejo tako daleč, da iz naravnih stvari na svojo prihodnost sklepaš.

Strah in krivovero uzročijo repatice tudi za to, ker so nenavadne prikazni. V vsem, kar nij vsakdanje, vidi nevednež srečo ali nesrečo, kar se bolj slika njegove fantazije strinja. Ko bi videli vsak dan repate zvezde na nebu kot druge, bi gotovo ne bile one znamenje povod k takim bedarijam „sibe božje“.

Pred vsem rodi pa take in epake bedarije nevednost. Zavoljo tega in ker je ravno zdaj repata zvezda na nebu videti, hočem kratko in kolikor mogoče popularno razpravo o repatih zvezdah sestaviti.

Zvezdoznanci razdeljujejo vsa brezštevila svitla telesa, ki v neizmernem prostoru plavajo in katere zvezde ali svetove imenujemo, tako-le:

- 1) nepremičnice ali stalnice, to so one zvezde, ki z lastno svitlobo svetijo in zmiraj enako vsaksebi stoje, se torej saj vidno ne premikajo; zaradi njih lastne svitlobe jim pravijo tudi solnea;
- 2) premičnice ali planete, to so one zvezde, katere so okoli nepremičnic vertè in od teh tudi svitlobo dobivajo. Mej zadnjimi nahajamo zopet glavne in so-premiche. Prve tekajo le okoli nepremičnic, druge pa z premičnicami vred okoli nepremičnic. Zadnjim se tudi spremnice—ali meseci pravi.
- 3) repate zvezde ali repatice ali kometi, ki se na prvi pogled z večim ali manjšim svetlim repom od drugih odlikujejo. Repatice se odlikujejo od drugih navadnih zvezd tudi po tem, da se navadno nenedoma prikažejo in skoro vse svojo podobo spremenijo, ko se solncu bližajo. Na sprednjem proti solncu obrnenem konci nahaja se navadnim zvezdam podobno jedro, ki je s temnejšo snovino obdano, solncu nasproti pa rep, ki je pogostoma zelo dolg in se več milj po svetskem prostoru uleče. Iz česa jedro in rep obstojita, to nij še dozdej dognana stvar. Gotovo je, da je vsa njih snovina zelo redka, ker se svitlobo oddaljenih, zdej stoječih zvezd skozi njih najgostejši del-skozi jedro-vidi. Ker se svitlobni trakovi v snovini repatic ne lomijo, so zvezdoznanci dolgo mislili, da nij ona snovina niti kapljiva niti plinava. Menili so namreč, da obstoje repatice iz temne snovine, katera od solnea luč dobiva. V zadnjem časi so pa natanjnejše preiskave dokazale, da imajo repate zvezde lastno svit-

bo. To je-se vè da predrugačilo ono mnenje ter uzročilo, da smemo skoraj prepričani biti, da je ona snovina plinova. Ker je repatice le redkokrat in malo čara videti, nij bilo mogoče to vprašanje dozdej tako rešiti, kakor bi bilo želeli. Mogoče, da bude zdajšnji komet pripomogel, da v tem obziru kaj gotovega zvemo.

Od premičnic in drugih navadnih zvezd se repatice odločujejo tudi po svojih potih, po katerih se solncu bližajo in se zopet od njega oddaljujejo. Drage ali polti premičnice imajo podobo le malo nategnena obroča, drage repatice pa podobo zelo zelo nategnena. Radi tega znaša čas njih obhoda, to je čas, dokler se zopet na tistem mestu na nebu prikažejo, več let; pri večini dosti čez 1000 let. Pri nekaterih se je zvezdoznancem posrečilo natanjko izračunati, kedaj se morejo vrniti, iz česar se razvidi, da se morajo repatice ravno tako kot druge zvezde po predpisani in nepremakljivi zakonitosti naprej pomikati. Halley je n. pr. izračunil, da se mora repata zvezda, katera so po njem Halley-ova repatica zove, čez 76 let vrniti; in res se je ona repatica v letu 1758 ravno na tistem mestu in ob tisti uri pokazala, ko je Halley napovedal. Olbers-ova repatica se—kakor je Olbers izračunil—mora vsakih 74 let vrniti, Enke-jeva pa vsaka 3 leta in 114 dni.

Repaticí, katero zdaj na nebu vidimo, pravimo „Coggia-va repatica, ker jo je Francoz Coggia prvi zapazil. Ta je bila 1. jul. 13^{1/2} milijonov milj od solnea in 13^{1/2} mil. milj od naše zemlje oddaljena 8. julija se je solncu naj bolj bližala in je bila 13^{1/2} milijonov milj od njega oddaljena.

Do 11. t. m. smo jo lahko celo noč videli, od 11. naprej začela je vsako noč bolj zgodaj zahajati in bude 17. t. m. iz našega podnebja izginila.

Kakor je iz tega razvidno, se tudi repate zvezde kakor druge po neovrgljivih in nespremenljivih zakonih naprej pomikajo, torej ne morejo imeti na človeka in njegovo osodo nobenega upliva. Se vè, da kedor po sili hoče v takih prikaznih znamenje nesreč iskati, je lahko najde, kajti svet je velik in večje ali manjše nesreče se tu ali tam vsako leto prigodijo, ako tudi nij nobene repatice videti. Kdor pa ima količkaj zdrave pameti in stvar na tanjko premisli, se mora takih bedarij otresti.

Listnica uredništva.

Golosa zopet koža srbi; ta duševna pokveka uže zopet nekaj blodi in zabavlja; škoda da denes nijmamo prostora, da bi to revo malo počehljali, pa pustimo, da se še kaj nabere; po tem podamo našim čitateljem listnico za smeh in kratek čas, saj jo marsikateri menda uže pogreša.

Raznim dopisnikom: Kolikor mogoče, prihodnjic. —

Razpis učiteljskih služeb.

V šolskem okraju goriške okolice razpisujejo se s tem:

- a) Učiteljska služba v šolski občini II. vrste v Ajdovščini;
  - b) učiteljske službe v šolskih občinah III. vrste v Biljah, Čepovanu, Grgarju, Lokaveu, Št. Petru, Št. Martinu, Zabiljak, Bèrjah, Cerovem, Oseku, Vipolžah, Batah, in Pevni;
  - c) učiteljske službe IV. vrste na Vogerskem, v Kozani in v Gabrijah;
  - è) službe učiteljic v šolskih občinah III. vrste v Kamnjah, Mirni in Solkanu;
  - d) služba podučitelja v šolski občini II. vrste v Črničah. Dohodki teh služeb so določeni v §: §: 22, 30, 36 in 39 deželne šolske postave 10. marcija 1870.
- V pomanjkanju sposobnih ponudnic pod è razpisanih služeb, namestili se bodo tudi podučitelji z letno plačo f. 300.

Učiteljica ali podučitelj v Kamnjah dobival bude še doklado f. 50 iz občinske blagajnice, kateremu je določena tudi soba za stanovanje v šolski hiši.

Prosilec naj vložijo svoje prošnje prevedene z dokazom učiteljske sposobnosti in doseđanjega službovanja, najdalje do 15. augusta t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih.

Porosilec, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po njim predpostavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajni šolski svet goriške okolice, v Gorici dne 8. junija 1874.

Star sem 24 let, koronjak z stalno plačo, obče mi pravijo, da sem fant iz fare. Strah me je, samca živeti, hočem in moram se oženiti.

Iščem dekleta al vdovico od 24 do 40 let, katera nekoliko ali pa obilo tisučev forintov, ne soldov, ima. Lepote nij treba, pisma post restante Gorici. I II III

Prodajalnica kinkalij

in druge drobne robe

„Francesco Lazzar“

dozdaj v Raštelu šte. 300.

je od 1. julija 1874 naprej

na Travniku šte. 448

Prva občna zavarovalna banka

„SLOVENIJA“

v Ljubljani

si dovoljuje s tem čestitemu občinstvu naznanjati, da je sprejela gospoda

Ivana Pavletiča

za potujočega zastopnika na Goriškem in priporočila g. županom in g. dohovnom omenjega zastopnika pri njegovem delovanju podpirati.

KMETOVALCEM!

Viktor Dolenc v

Gorici je prevzel zastop za celo Primorsko mašinske fabrike **Ph. Malfarta & Comp.** v Frankfurtu. Priporočila kmetovalcem razne ročne in druge mlatilnice z mehničnim nagonom mašine za rezance, čistilnice in druge poljedeljske mašine najnovejše konstrukcije. Nekatere ročne mlatilnice te fabrike so uže na Goriškem in se lahko ogledajo. Cena mašinam je primerno nizka in se dobè tudi polajšanja gledè plačila.

150.000,
125,000, 120,000, 115,000, 110,000

tolarjev je glavna dobitka
novega srečanja kapitalov
prvo srečanje bude uže
ga:antranih od vojske braunšvejske vlade, od katerih se bude v kratkem
času izzrebalo 43,500 dobitkov.

23. in 24. Julija 1874.

1 cela originalna srečka [loč] stane 4 tolarje - gl. 6.—
1/2 " " " " " " " 2 " " " 3.—
1/4 " " " " " " " 1 " " " 1.—

Prospekte na ogled brezplačno.

Ako se nam denar pošlje, bomo izvršili vse zunanje naročbe hitro in tajno; naročniki naj se zaupno obrnejo na našo firmo, katera ima v zalogi one srečke. Listo o dobitkih precej po dovršenem srečanju.

Gebrüder Lilienfeld
Staatspapiergeschäft, HAMBURG.

JOŽEF KOTNIK.

gostilničar

„P R I L I Z I „

naznanja sl. občinstu, da ima bogato zalogo koroškega lesa, mečesnevitih in smrekavih dil in desk po jako nizki, domačemu lesu enaki ceni. —